Insev Jaakko Jurvelin,
Huoltovarmuus yli-insinööri
Pääesikunta
14.10.2022

Pääesikunnan lausunto huoltovarmuusselonteosta

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt Pääesikunnalta lausuntoa valtioneuvoston huoltovarmuusselonteosta. Huoltovarmuusselonteko on laadittu nyt ensimmäistä kertaa.

Selonteossa otetaan hyvin huomioon huoltovarmuuden toimintaympäristön viimeaikaiset muutokset, luodaan katsaus huoltovarmuuden nykyiseen toimintamalliin ja tunnistetaan huoltovarmuuden kehittämislinjauksia. Selonteko sisältää kuvaukset sektorikohtaisesta varautumisesta ja sotilaalliselle huoltovarmuudelle on oma lukunsa. Venäjän sota Ukrainassa on muuttanut perustavanlaatuisella tavalla turvallisuus- ja toimintaympäristöä. Se on osoittanut, että perinteiset uhat ovat edelleen ajankohtaisia.

Huoltovarmuustoiminnassa on verkottuvassa maailmassa yhä enemmän kansainvälinen ulottuvuus. Sitä onkin avattu selonteossa monipuolisesti. Selonteko ottaa huomioon Suomen tulevan Nato-jäsenyyden, EU:n tulevat aloitteet sekä pohjoismaisen yhteistyön.

Naton perussopimuksen kolmas artikla velvoittaa Naton jäsenmaita ylläpitämään omatoimisesti jatkuvaa kansallista puolustuskykyä hyökkäyksille. On tärkeää ymmärtää, että velvoitteen keskiössä ovat aina ensisijaisesti kansalliset toimenpiteet huoltovarmuuden kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Naton perussopimuksen kahdeksas artikla on huoltovarmuuden näkökulmasta myös merkittävä, sillä se estää Naton jäsenmaita tekemästä kolmansien osapuolten kanssa sellaisia sopimuksia, jotka menevät jäsenyyden asettamien velvoitteiden edelle. Tämä toimii myös Suomen eduksi jäseneksi tultuamme.

Huoltovarmuuskeskuksen hoidossa on ollut valtion talousarvion ulkopuolella oleva huoltovarmuusrahasto, jonne tuloutetaan nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain nojalla kannettava huoltovarmuusmaksu. Huoltovarmuusrahaston tuotto on laskevalla uralla, kun fossiilisista polttoaineista siirrytään uusiin energianlähteisiin. Selonteossa on esitetty rahaston kantokyvyn varmistamista tulevaisuudessa, mikä on tärkeää sekä siviiliyhteiskunnan huoltovarmuuden että sotilaallisen huoltovarmuuden kannalta. Suomessa valtaosa kriittisistä infrastruktuureista, palveluista ja tuotannosta on yksityisten yritysten tuottamaa ja ylläpitämää. Tämän johdosta myös sotilaallinen huoltovarmuus perustuu monilta osin siviiliyhteiskunnan ja elinkeinoelämän toimintakykyyn poikkeusoloissa.

Ajoneuvokannan sähköistyminen vähentää nestemäisten polttoaineiden tarvetta ja tätä kautta jakelua. Puolustusvoimien kuljetusvälineet käyttävät pääsääntöisesti nestemäisiä polttoaineita vielä pitkään. Tämän vuoksi nestemäisten polttoaineiden varmuusvarastointivelvoite tulee säilyttää riittävällä tasolla.

Selonteon sotilaallista huoltovarmuutta käsittelevässä kappaleessa todetaan se tärkeä seikka, että on erityisen tärkeää varmistaa kriittisten teknisten järjestelmien yllä- ja kunnossapito ja maanpuolustuksessa käytettävän kriittisen kulutusmateriaalin tuotanto (mm. ampumatarviketuotanto). Nämä molemmat edellyttävät riittäviä varmuus- ja valmiusvarastoja. Toimiva ja kansainvälisesti kilpailukykyinen kotimainen puolustusteollisuus mahdollistavaa sotilaallisen huoltovarmuuden ylläpitämisen ja edistävää maanpuolustuksen toimintakykyä. Osaamisen merkitys korostuu järjestelmien teknistymisen myötä. Puolustustarvikkeiden vientilupaharkinnassa tulisi ottaa huomioon myös huoltovarmuusnäkökulma.

Julkisten hankintojen tekeminen huoltovarmuuskriittisiltä yrityksiltä sotilaallisen huoltovarmuuden varmistamiseksi tulisi kyetä ottamaan nykyistä paremmin huomioon. Selonteossa linjataankin, että kokonaisvaltaista varautumista ja huoltovarmuuden vahvistamista on syytä tukea järjestelmällisesti myös julkisilla hankinnoilla. On tärkeää selvittää tarve ja mahdollisuudet uudistaa yleistä julkisten hankintojen sääntelyä EU-sääntelyn puitteissa siten, että huoltovarmuustarpeet tulevat riittävästi huomioiduiksi.

Kaiken kaikkiaan selonteko luo hyvän pohjan huoltovarmuusalan kehittämiselle ja huoltovarmuuspäätöksen päivittämiselle.